

Андрусяк Р.М. До питання співвідношення “християнство – право” (герменевтико-біблійний аспект) / Р.М. Андрусяк // Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства України. Збірник наукових статей. – 2005. – Випуск XV. – С. 3-6.

До питання співвідношення “християнство – право” (герменевтико-біблійний аспект)

Андрусяк Р.М.

Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника

“Віддайте кесареве кесарю, а Боже – Богові” (Мт. 22:21; Мр. 12:17). Дане євангельське свідчення не тільки розмежувало “царство Боже” і “царство земне”, але й розділило ряди дослідників права на два табори. “Одні, - зазначає видатний філософ права ХІХ століття Памфіл Юркевич, - заперечують значення християнства для права і бачать у ньому лише релігійне вчення, а інші, навпаки, стверджують, що справжнє розуміння права можливе тільки з християнського погляду” [2, с.140].

Аналіз сучасної юридичної літератури свідчить, що більшість правознавців все-таки визнали наявність тісного взаємозв'язку між релігією Христа та правовою реальністю західної цивілізації.

Так, С.С. Алексєєв висунув гіпотезу про невинуватість історичної одномоментності формування римського приватного права та зародження християнства. Поглиблене дослідження цих феноменів, вважає вчений, може виявити першооснови духовних цінностей людства [3, с.681].

Ряд науковців, зокрема К.К. Жоль, В.А. Бачинін вважають християнське віровчення (поряд з постулатами грецької філософії та римського права) підвалиною західного права [4, с.124; 5, с.162-163]. Вищезазначену думку поділяє і англійський філософ права Денніс Ллойд [6, с.89].

Вбачають у Христовому вченні ціннісно-моральну основу сучасного європейського права й такі дослідники як М.В. Костицький, Б.Ф. Чміль, С.С. Сливка, В.В. Шкода, Р.А. Папаян та інші [7, с.46,192,282; 8, с.15; 9, с.31; 10]. Із

зарубіжних правознавців, котрі також вказують на цінність християнського одкровення у формуванні права, слід назвати Р. Давида, К. Жоффре-Спінозі, Сінха С. Пракаш [11, с.23; 12, с.15-16].

Водночас із зазначеними вище позиціями в науковій думці зберігається і підхід до розгляду християнсько-правової проблематики у світлі середньовічного німецького прислів'я: “Юрист – поганій християнин”. При цьому, християнське віровчення розцінюється як несумісний чи взагалі ворожий праву фактор.

Наявність таких діаметрально протилежних поглядів на роль християнства у царині права зумовлена рядом факторів:

- Біблія – священна книга християн – являє собою не єдиний цілісний твір, а складається з 74 книг, що належать перу багатьох гагіографів різних історичних епох. Саме дана обставина часто не враховується дослідниками, що, в свою чергу, призводить до отримання суперечливих та недостатньо обґрунтованих висновків;
- Перша частина Святого письма – Старий Заповіт – є, перш за все, здобутком іудейської цивілізації, а для християн, незважаючи на його гармонійне поєднання у біблійному каноні з Новим Заповітом, має зовсім інше смислове навантаження, особливо у сфері правового регулювання;
- Християнська релігія, як і право – явища багатоаспектні, в тому числі і соціально-історичні. Тому недопустимим є проведення дослідження проблем співвідношення “християнство – право” без врахування історичних то соціальних чинників розвитку даних феноменів;
- Християнство впродовж свого двотисячолітнього існування втратило первинну цілісність, розділившись на три великі течії: православ'я, католицизм та протестантство. Здійснення поправки на особливості віровчення тієї чи іншої конфесії або ж на поліконфесійність суспільства дасть змогу отримати більш об'єктивні та достовірні

результати дослідження взаємозв'язку християнства із конкретною правовою системою;

- Християнство має, принаймні, дві іпостасі: а) християнське віровчення як система релігійно-моральних приписів; б) християнська Церква як соціальна чи соціально-політична інституція. Розмежування даних елементів християнства має суттєве значення, оскільки Церква, несучи до людства слово Боже, часто сама діяла всупереч йому. Тому, перенесення “гріхів” окремої Церкви на християнство в цілому не є коректним для науковця.

Зазначений перелік, котрий, безумовно, не є вичерпним, показує, що проблемне поле “християнство – право” потребує проведення подальших глибоких та системних досліджень, при чому у тісному контакті із загальногуманітарними та богословськими науковими дисциплінами.

Таким чином, обравши предметом дослідження християнсько-правову проблематику, слід, перш за все, звернутися до аналізу Святого письма – першоджерела християнського віровчення та історії Христової Церкви. Уважне вивчення текстів Нового Завіту дасть змогу виявити істинне ставлення до правової реальності самого Ісуса Христа.

“Не думайте, що я прийшов усунути закон чи пророків: я прийшов їх не усунути, а доповнити” (Мт. 5:17), – в такій чіткій та однозначній формі висловився Спаситель стовно своєї місії по відношенню до Мойсеєвого права.

Проте, неодноразове порушення Христом окремих приписів іудейського права дозволило ряду дослідників висунути тезу про те, що засновник християнства, відкидаючи імперативи закону, був правовим нігілістом.

Погодитися з такою позицією, на нашу думку, не можна, оскільки невиконанню підлягали ті правові приписи, що втратили в тогочасному суспільстві своє первинне призначення і зводилися до крайнього формалізму. Тому, вчиняючи, на перший погляд, правопорушення, Ісус тільки намагався звернути увагу на втрачену сутність тієї чи іншої правової норми. Зокрема, на картання стосовно порушення спокою суботнього дня задля зцілення хворих

фарисеї отримали наступну відповідь: “Чи є якийсь між вами, що, мавши одну вівцю, не візьме її і не витягне, коли впаде вона в суботу в яму? А скільки ж чоловік над вівцю вартісніший! Тим то й в суботу можна добро чинити” (Мт. 12:12; Лк. 6:9). Адже, “не людина для суботи, але субота для людини”.

Що ж стосується “доповнення” закону, то в Євангеліях чітко простежується гуманізуюча, така, що підкреслює цінність людської гідності, лінія. Прикладом такого олюднення права є наступні Христові одкровення:

- “Ви чули, що сказано давнім: Не вбивай; і коли хтось уб’є, той підпаде судові. А я кажу вам, що кожний, хто гнівається на брата свого, підпаде судові. Хто ж скаже братові: Нікчема! – той підпаде Верховному Судові. А хто скаже: Дурень! – той підпаде під вогонь пекельний” (Мт 5:21-23).
- “Ви чули, що було сказано: Не чини перелюбу. А я вам кажу, що кожний, хто дивиться на жінку з пожаданням, той вже вчинив перелюб з нею в своєму серці” (Мт 5:27-28).
- “Сказано теж: Хто відпускає жінку, хай дасть їй лист розвідний. А я кажу вам: Хто відпускає свою жінку, - хіба у випадку розпусти,- той робить з неї перелюбку; і хто взяв би розведену, чинить перелюб” (Мт 5: 31-32).
- “Ви чули, що було сказано: Око за око, зуб за зуб. А я кажу вам: Не противтеся злому. Хто вдарить тебе в праву щоку, оберни до нього й другу...” (Мт 5: 38-39).
- “Все, отже, що бажали б ви, щоб люди вам чинили, те чиніть їм, - це ж бо закон і пророки” (Мт 6:12) та ін.

Отже, як ми бачимо, незважаючи на морально-етичний та есхатологічний характер свого вчення, Христос приніс принципи любові до ближнього та поваги до людської гідності і у площину права (спершу – іудейського, згодом римського, а вже через нього і сучасного європейського права).

Література

1. Святе письмо Старого та Нового Завіту: повний переклад, здійснений за оригінальними єврейськими, арамейськими та грецькими текстами. – Мадрид, 1990 р. – 1419 с.
2. Юркевич П. Історія філософії права. Філософія права. Філософський щоденник. – К.: Ред. журн. „Український світ”, 2001. – 756 с.
3. Алексеев С.С. Право : азбука – теория - философия : Опыт комплексного исследования . – М. : Статут , 1999. – 712с.
4. Жоль К. К. Философия и социология права : Учеб. пособие . – К. : Юринком Интер , 2000. – 480с.
5. Бачинін В. А. , Журавський В. С. , Панов М. И. Філософія права : Підручник для юрид. спец-тей вищих навч. закладів . – К. : Видавничий Дім „Ін Юре” , 2003. – 472с.
6. Денис Ллойд . Идея права / Перевод с английского М. А. Юмашева , Ю. М. Юмашев ; научный редактор Ю. М. Юмашев . – М. : ЮГОНА , 2002. – 416с.
7. Філософія права: Навч. посіб. / О. О. Бандура, С. А. Бублик, М. Л. Заїнчковський та ін. ; за заг. ред. М. В. Костицького, Б. Ф. Чміля. – К. : Юрінком Інтер , 2000. – 336с.
8. Сливка Степан. Українська національна філософія права : антологічний ракурс . – Львів : Воля , 2001. – 168с.
9. Шкода В. В. Вступ до правової філософії . – Харків : Фоліо , 1997. – 223с.
10. Папаян Р. А. Христианские корни современного права . – М. : НОРМА , 2002. – 416с.
11. Давид Р., Жоффре-Спинози К. Основные правовые системы современности / Пер. с фр. В.А. Туманова. – М.:Международные отношения, 1996. – 400.
12. Синха Сурия Пракаш. Юриспруденция. Философия права. Краткий курс / Пер. с англ. – М.: Академия, 1996. – 352 с.

R.Andrusyak

To the issue of relation „Christianity - law” (germanevtic-biblical aspect)

The article analyses the most important points of communication between Christian religion and law. The special attention is paid to Jesus Christ's mind about law.